

Tom 25/2017, ss. 9–25
ISSN 1644-888X
e-ISSN 2449-7975
DOI: 10.19251/ne/2017.25(1)
www.ne.pwspzlock.pl

Jan Hybel

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Płocku

UWARUNKOWANIA SYTUACJI FINANSOWEJ PRZEDSIĘBIORSTW Z UDZIAŁEM KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO W POLSCE W LATACH 2010-2015

DETERMINANTS OF FINANCIAL SITUATION OF ENTERPRISES WITH
FOREIGN CAPITAL IN POLAND IN 2010-2015

Streszczenie

Celem opracowania jest próba oceny sytuacji finansowej przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w Polsce w latach 2010-2015. Przedstawiono najpierw zmiany w dynamice BIZ, ich rozmieszczenie oraz formy napływu. Następnie zbadano rolę BIZ w tworzeniu miejsc pracy i w rozwoju eksportu i importu. Wykonano analizę porównawczą sytuacji finansowej przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym na tle ogółu przedsiębiorstw z kapitałem krajowym. Wyniki analizy potwierdziły wyższą efektywność przedsiębiorstw z udziałem

Summary

The aim of the study is an attempt to assess the financial situation of enterprises with foreign capital in Poland in 2010-2015. The paper presents changes in the dynamics of FDI, their distribution and forms of inflow. The role of FDI in job creation and the development of exports and imports has also been explored. The paper presents the results of a comparative analysis of the financial situation of enterprises with foreign capital against the background of the total number of enterprises with national capital. The results of the analysis showed that

kapitału zagranicznego, mierzoną wielkością zysku, wskaźnikami zatrudnienia i wydajności pracy, rentowności i płynności finansowej.

Słowa kluczowe: kapitał zagraniczny, bezpośrednie inwestycje zagraniczne, kapitał podstawowy, spółka z kapitałem zagranicznym

companies with foreign capital get better results as measured by profit, employment rates and labor productivity, profitability and financial liquidity.

Keywords: foreign capital, foreign direct investment, share capital, a company with foreign capital

Wprowadzenie

Międzynarodowe transfery kapitału stanowią jedną z głównych cech współczesnej gospodarki światowej. Przepływy kapitału dokonują się w formie inwestycji typu: greenfield, joint ventures, i brownfield. Polska od rozpoczęcia transformacji gospodarki a szczególnie od wejścia do UE stała się bardzo ważnym miejscem przyciągającym inwestorów zagranicznych. Głównymi motywami inwestowania za granicą są: zarówno względy ekonomiczne, jak i strategiczne oraz społeczne, takie jak: dostęp do taniej i wykwalifikowanej siły roboczej, poszerzenie rynku zbytu, dostęp do surowców, obniżenie kosztów transakcyjnych, transfer zysków, rozłożenie ryzyka, korzystanie z ulg i inne [Kłysik-Uryszek, 2010]. W literaturze dotyczącej bezpośrednich inwestycji zagranicznych istnieje wiele teorii objaśniających czynniki decydujące o ich lokalizacji. Według koncepcji teoretycznej Kojimoty o napływie kapitału zagranicznego decydują niskie koszty pracy i możliwość prowadzenia działalności pracochłonnej, natomiast w teorii Dunninga poziom rozwoju gospodarczego kraju, mierzonego dochodem narodowym na mieszkańca. [Jaworek, 2011]. Powyższe koncepcje pomijają inne motywy decydujące o lokalizacji BIZ, takie jak stabilność ekonomiczną i polityczną kraju oraz jego perspektywy rozwoju gospodarczego.

Do najważniejszych korzyści dla danego kraju z napływem kapitału zagranicznego można zaliczyć wprowadzanie nowoczesnych technologii, nowych metod zarządzania i marketingu, dostęp do nowych rynków zbytu, podniesienie jakości wytwarzanych produktów, finansowanie przedsięwzięć inwestycyjnych, wzrost zatrudnienia i jakości kapitału ludzkiego, większą produktywność pracy, wzrost produkcji krajowej i eksportu, wyższą konkurencyjność produktów oraz rozwój przedsiębiorczości. Skutki społeczne to przenikanie do kraju systemów politycznych, wzorców zachowań i norm

społecznych. Obok pozytywnej roli kapitału zagranicznego występują też aspekty negatywne takie jak: nadmierny import surowców i towarów, obsadzanie stanowisk pracownikami zagranicznymi, transfer wysoko wykwalifikowanej kadry do centrali za granicą, wypieranie z rynku firm krajowych i doprowadzenie niektórych do upadku lub pełnienia roli podwykonawców, preferowanie zagranicznych dostawców, nierównomierne rozmieszczenie inwestycji zarówno w ujęciu branży produkcyjnej jak i w ujęciu regionów, stosowanie w rozliczeniach cen transakcyjnych, unikanie płacenia podatków, niskie zaangażowanie w produkcję wysokiej techniki oraz mała skłonność rozwijania w Polsce działalności badawczo- rozwojowej [Starczyńska, 2012]. Pozytywne skutki napływu kapitału w postaci bezpośrednich inwestycji zagranicznych BIZ zależą głównie od rodzaju i struktury inwestycji, od tego czy inwestor zagraniczny przejmuje w Polsce istniejące przedsiębiorstwo, czy też tworzy je od podstaw oraz w jakim zakresie zastępuje produkcję krajową zagranicznymi komponentami. Ważna jest także wielkość i dynamika BIZ, która uwarunkowana jest wieloma czynnikami, takimi jak: stabilność prawna, ekonomiczna, polityczna i społeczna, istnienie dobrej infrastruktury, stosowanie zachęt dla inwestorów, możliwość działań w specjalnych strefach ekonomicznych, niski poziom biurokracji i korupcji oraz wysokie miejsce w rankingu gospodarczym [Chojna, 2012]. Inwestorzy zagraniczni biorą także pod uwagę stabilność i dynamikę rozwoju rynku w kraju przyjmującym kapitał [Puchalska, 2014].

Celem opracowania jest przedstawienie rozwoju i działalności przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym oraz próba oceny ich sytuacji finansowej w porównaniu do ogółu przedsiębiorstw w Polsce. W pierwszej części zostaną przedstawione zmiany w dynamice i strukturze przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym oraz charakterystyka BIZ w Polsce w różnych przekrojach badawczych; branżowym i przestrzennym, także w zakresie tworzenia miejsc pracy i roli w rozwoju handlu zagranicznego.

W drugiej części na podstawie analizy wskaźnikowej przedstawiono tendencję w kształtowaniu się sytuacji finansowej przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym. W opracowaniu zostanie zweryfikowana hipoteza badawcza mówiąca, że sytuacja finansowa przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym jest lepsza niż przedsiębiorstw z kapitałem krajowym, ponieważ kapitał zagraniczny napływa do Polski z krajów o wyższym poziomie rozwoju technologii i gospodarki. Jej rozwinięciem są postawione pytania badawcze:

1. Czy struktura BIZ konserwuje model rozwojowy oparty na niskich kosztach pracy?
2. Czy jesteśmy nakierowani na gospodarkę jako poddostawcy?
3. Czy przyznane ułatwienia prawno-finansowe dla inwestorów zagranicznych nie są zbyt duże?.

Odpowiedzi na powyższe pytania interesuje wielu ekonomistów [Gromada, Janyst, Golik, 2015]. Zamieszczona w opracowaniu analiza danych obejmuje lata 2007-2012. Dane źródłowe pochodzą z publikacji GUS, NBP i PAIiZ. Podstawowym źródłem informacji wykorzystanych do analizy sytuacji finansowej badanych podmiotów były roczne sprawozdania z działalności gospodarczej. Analizą objęto przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym na tle ogółu podmiotów składających bilans, o liczbie pracujących 10 i więcej osób. W opracowaniu przyjęto traktować zamiennie kapitał zagraniczny i BIZ, chociaż pojęcie kapitału jest szersze, bowiem BIZ mają charakter majątkowy i długookresowy oraz wymagają co najmniej 10% udziału w podmiocie.

1. Wielkość, dynamika i struktura napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski

Kapitał zagraniczny może być wniesiony do przedsiębiorstw w postaci środków finansowych, rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych i prawnych. Wielkość napływu kapitału zagranicznego do Polski z tytułu BIZ podlegała znacznym wahaniom. Znaczącą rolę zaczął on spełniać w okresie po rozpoczęciu transformacji ustrojowej, kiedy ważne było dokapitalizowanie gospodarki, transfer nowych technologii i stworzenie nowych miejsc pracy, a następnie w okresie po akcesji Polski do UE, aż do roku 2007 w którym poziom BIZ był najwyższy. W analizowanym okresie 2010-2015 napływ kapitału zagranicznego do Polski zwiększył się z 41,8 mld zł. do 50,8 mld zł, czyli tylko o 21,4%, (tabela 1).

Tabela 1. Wartość i dynamika bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce w latach 2010-2015 w mln zł.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kapitał udziałowy	12 573	-805	12 447	-5 675	13 297	15 513
Reinwestowane zyski	22 448	21572	18 254	14 732	25 939	30 379
Instrumenty dłużne	6 815	26 417	9 757	14 733	5 775	4 892
Razem	41 836	47184	40 458	11 458	45 011	50 784

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rok poprzedni=100	109,5	112,8	65,7	28,3	392,8	112,8

Źródło: Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2015 roku i w latach poprzednich. NBP, Warszawa 2016.

Spadek napływu BIZ do Polski miał miejsce w latach wcześniejszych i był wywołany światowym kryzysem finansowo-gospodarczym, który spowodował niepewność zysku, ograniczenie dostępu do środków finansowych, wyższe koszty inwestowania oraz pogorszenie sytuacji gospodarczej. Spadek BIZ w latach 2012 i 2013 wynikał głównie z niskiego tempa wzrostu PKB w krajach Unii Europejskiej, zastępowania inwestycji bezpośrednich inwestycjami portfelowymi oraz wycofywania się inwestorów zagranicznych zaangażowanych w transakcje kapitału w tranzycie. Kapitał w tranzycie polega na tym, że w tym samym okresie odnotowuje się napływ kapitału z zagranicy i jego odpływ za granicę. W analizowanym okresie występowały niekorzystne dla gospodarki spadki wartości kapitału udziałowego w 2011 i 2013 roku oraz zmniejszenie wartości instrumentów dłużnych. Wartość reinwestowanych zysków spadała do roku 2013, natomiast wzrastała w latach 2014 i 2015. Wzrost ten oznacza, że polska gospodarka jest w dobrej kondycji i daje możliwości dalszego zwiększania zysków oraz jest dowodem wracającego zaufania ze strony zagranicznych inwestorów.

W badanym okresie nie nastąpiły istotne zmiany w strukturze branżowej inwestycji zagranicznych. Dominującą branżą pozostaje sekcja usług, której udział stanowił prawie 73% ogółu inwestycji w 2015 roku. Na drugim miejscu znajduje się przetwórstwo przemysłowe, które dominowało w latach 2012 i 2013. Natomiast największy spadek udziału kapitału zagranicznego dotyczył sekcji: wytwarzanie i zaopatrzenie w gaz, wodę i elektryczność oraz w budownictwie. Za najważniejsze branże z punktu widzenia napływu BIZ do Polski uznawane są: branża motoryzacyjna, usługi biznesowe i elektronika.

Tabela 2. Struktura bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce według rodzaju działalności gospodarczej w latach 2007 i 2012 w%

Sekcje gospodarki narodowej	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rolnictwo, leśnictwo i górnictwo	0,2	3,5	2,5	-2,3	-3,2	0,8
Przetwórstwo przemysłowe	4,6	25,2	59,3	66,9	25,7	23,2
Wytwarzanie i zaopatrzenie w gaz, wodę i energię elektryczną	14,9	7,4	5,1	3,3	4,0	-0,3
Budownictwo	10,0	22,7	-2,5	-14,4	8,7	2,7

Sekcje gospodarki narodowej	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Usługi ogółem	72,3	41,7	36,0	53,1	64,3	72,9
Pozostała działalność	-2,0	-0,5	-0,4	-6,6	0,5	0,7
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: Jak w tabeli 1.

W ostatnich kilku latach w Polsce nastąpił bardzo dynamiczny rozwój centrów usług biznesowych. Natomiast niewielkie zainteresowanie inwestorów zagranicznych występuje w takich branżach jak: rolnictwo, leśnictwo, rybactwo, górnictwo i budownictwo.

2. Liczba przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznych w Polsce w latach 2007-2012

Działalność gospodarcza w ramach bezpośrednich inwestycji zagranicznych może być prowadzona w formie oddziału lub filii. Oddział jest jednostką, która jest w 100% własnością firmy inwestującej, a wypracowany zysk jest opodatkowany w kraju macierzystym. Natomiast filie mogą działać jako przedsiębiorstwa zależne, w którym inwestor zagraniczny ma więcej udziałów, lub jako stowarzyszone gdy inwestor posiada mniej niż połowę udziałów w spółce. Działalność gospodarczą w Polsce według ustawy o swobodzie działalności gospodarczej z 2 lipca 2004 roku mogą prowadzić: osoby zagraniczne z UE i EFTA oraz z innych państw posiadające zgodę na osiedlenie się w Polsce.

Liczba przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w Polsce wzrosła z 23 078 w 2010 do 25 961 w 2015, czyli o 12,5%. Oznacza to, że polska gospodarka nawet w okresie zmniejszonego tempa wzrostu gospodarczego, jest nadal atrakcyjnym miejscem dla inwestorów zagranicznych. Największą dynamiką wzrostu charakteryzowały się mikro przedsiębiorstwa (16,2%) i duże spółki (14,2), a znacznie mniejszą małe i średnie.

W analizowanych latach struktura badanej zbiorowości nie uległa istotnej zmianie. W 2015 roku dominowały mikro przedsiębiorstwa (66,0%), następnie małe firmy (17,8%), średnie (10,9) i duże (5,3%). Podmioty ze 100% udziałem kapitału zagranicznego stanowiły 70,5% przedsiębiorstw, natomiast z przewagą kapitału zagranicznego – 85,7%.

Tabela 3. Liczba przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w Polsce w latach 2010-2015

Przedsiębiorstwa	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Mikro	14 740	16 445	13 946	17 547	17 643	17 125
Małe	4 507	4 574	4 491	4 641	4 700	4 629
Średnie	2 638	2 672	2 615	2 682	2 774	2 845
Duże	1 193	1 219	1 124	1 225	1 347	1 362
Razem	23 078	24 910	22 176	26 128	26 454	25 961

Źródło: Działalność podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2015 r., GUS Warszawa 2016

Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznych w 2015 roku prowadziły działalność w formie spółki z o.o. -92,2%, spółki akcyjnej -2,5%, spółki komandytowej -0,8% i innej -2,5%. Mimo wysokiego tempa wzrostu liczby przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym ich udział w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w Polsce jest niewielki, bowiem w badanych latach wahał się od 1,0 do 1,4%.

Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym w 2015 roku stanowiły 39,7% ogółu przedsiębiorstw dużych, 18,2% średnich, 8,2% małych i 0,9% mikro. Taki układ wskaźników udziału jest wynikiem określonej struktury przedsiębiorstw w Polsce, w której dominują mikro i małe firmy.

Zjawisko nierównomiernego rozmieszczenia inwestycji zagranicznych dotyczy nie tylko poszczególnych branż gospodarki narodowej ale także według regionów (tabela 4).

Ponad 56% przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym prowadzi działalność na terenie trzech województw: mazowieckiego, śląskiego i dolnośląskiego. Są to wielkie aglomeracje o dobrze rozwiniętej infrastrukturze, dużym rynku zbytu i dużych zasobach wykwalifikowanych pracowników oraz doświadczonej kadry zarządzającej. Największa koncentracja przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym występuje województwie mazowieckim (38,6%), a najmniejsza w województwach: podlaskim (0,8%), świętokrzyskim (0,7%), warmińsko-mazurskim (1,0%) i lubelskim (1,7%), a więc na obszarach słabo rozwiniętych. Porównując lata 2010 i 2015 można zauważyć wzrost liczby podmiotów z kapitałem zagranicznych we wszystkich województwach, z wyjątkiem lubuskiego. Najwyższe wskaźniki wzrostu osiągnęły województwa: mazowieckie (168,3), podlaskie (158,8) i wielkopolskie (154,0).

Tabela 4. Rozmieszczenie przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym według województw w latach 2010 i 2015

Województwa	2010		2015		Dynamika 2012/2007
	Liczba	%	Liczba	%	
Dolnośląskie	2274	8,8	2260	8,7	116,7
Kujawsko-pomorskie	571	2,2	557	2,1	113,8
Lubelskie	343	1,3	460	1,7	116,7
Lubuskie	777	3,0	657	2,4	96,8
Łódzkie	950	3,7	1047	4,0	130,8
Małopolskie	1471	7,3	1762	6,8	147,3
Mazowieckie	8576	33,1	10030	38,6	168,3
Opolskie	471	1,8	434	1,	109,8
Podkarpackie	345	1,3	529	2,1	145,2
Podlaskie	141	0,6	196	0,8	158,8
Pomorskie	1246	4,8	1373	5,3	118,2
Śląskie	2077	8,0	2407	9,3	126,6
Świętokrzyskie	174	0,7	177	0,7	113,2
Warmińsko-mazurskie	301	1,2	273	1,0	128,7
Wielkopolskie	2062	7,9	2302	8,9	154,0
Zachodnio-pomorskie	1299	5,0	1497	5,8	124,2
Ogółem	23 078	100,0	25 964	100,0	112,5

Źródło: Jak w tabeli 1

Przedstawione powyżej dane pokazują rozmieszczenie firm zagranicznych według miejsca zarejestrowania, a nie miejsca ulokowania kapitału, mogą zatem mieć siedzibę w Warszawie, a w rzeczywistości działają na terenie innych województw.

3. Poziom i dynamika kapitału podstawowego w przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym

Wielkość i struktura kapitału to kolejny czynnik produkcji w przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym. Kapitał podstawowy to rzeczywisty wkład właściciela lub współwłaściciela wniesiony na uruchomienie przedsiębiorstwa a następnie podwyższany w okresie jego działalności. Kapitał podstawowy obejmuje kapitał krajowy i kapitał zagraniczny oraz kapitał rozproszony. Kapitał zagraniczny obejmuje wniesione przez podmioty zagraniczne do przedsiębiorstwa środki finansowe, rzeczowe aktywa trwałe oraz wartości niematerialne i prawne (patenty, licencje i inne).

Tabela 5. Kapitał podstawowy krajowy i zagraniczny w przedsiębiorstwach o różnej wielkości w latach 2010 i 2015

Przedsiębiorstwa	Ogółem w 2010 r. mln zł	Krajowy w %	Zagraniczny w %	Ogółem w 2015 r. mln zł	Krajowy w %	Zagraniczny w %	2015 /2010
Mikro	35 955,3	22,3	77,6	50 978,4	7,0	92,7	141,8
Małe	18 616,3	7,5	81,4	17 325,9	8,9	88,9	93,1
Średnie	32 345,4	4,0	77,2	32 632,8	5,4	93,5	100,9
Duże	101895,4	3,9	90,0	121396,5	5,0	91,1	119,1
Razem	188812,4	13,6	84,3	222533,6	5,8	91,6	117,9

Źródło: Jak w tabeli 1

W analizowanych latach ogólna wartość kapitału podstawowego w przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym powiększyła się o 17,9%, natomiast w przeliczeniu na jedno przedsiębiorstwo jego wartość wzrosła z 81,8 mln zł do 85,7 mln zł. Największą dynamikę osiągały mikro i duże przedsiębiorstwa, a małe zanotowały spadek o prawie 7%. We wszystkich rodzajach przedsiębiorstw dominuje kapitał zagraniczny, który w 2015r. stanowił 91,6%. Jego udział zwiększył się w przedsiębiorstwach mikro o 15,1%, małych o 7,5%, natomiast w średnich o 16,3% i dużych o 1,1%. Największy odsetek kapitału krajowego posiadały firmy mikro.

Tabela 6. Wartość kapitału zagranicznego w Polsce według kraju pochodzenia w latach 2010 -2015 w mln EUR

Państwa	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Austria	-256,7	424,1	648,0	790,7	-901,9	756,2
Belgia	74,2	670,8	319,9	753,9	1212,6	494,5
Dania	196,3	301,2	83,3	-277,3	-8,3	139,6
Francja	876,3	998,0	3132,3	524,3	1207,2	-163,3
Hiszpania	312,8	466,1	344,3	132,7	99,2	975,6
Holandia	-792,0	34,5	-708,0	-449,8	3531,1	2871,1
Irlandia	290,3	-974,6	192,9	522,7	389,1	-54,4
Kanada	-72,1	27,7	44,2	16,5	59,4	31,0
Luksemburg	2020,6	5377,2	-3222,4	-2082,2	4716,0	679,5
Niemcy	2356,6	3824,5	4394,1	2019,8	994,1	2350,2
Włochy	845,2	-81,2	299,6	-478,8	3225,3	127,4
Szwecja	1055,0	2614,9	-902,3	-247,9	-1054,4	649,4
Wielka Brytania	304,3	273,1	843,4	3539,8	152,8	2532,4
Stany Zjednoczone	-60,7	-775,1	92,7	200,3	-667,9	-305,9

Źródło: Jak w tabeli 1

Kapitał zagraniczny w formie BIZ napływa do Polski ze 127 państw, głównie Europy, w tym z krajów UE 90,8%. Wartość napływu kapitału zagranicznego z poszczególnych krajów w analizowanym okresie ulegała znacznym wahanom. W 2010r. dominował napływ kapitału z Niemiec, Luksemburga i Szwecji, natomiast w 2015r. z Holandii, Wielkiej Brytanii i Niemiec. Kapitał holenderski był ulokowany głównie w; przetwórstwie -41,1%, kapitał niemiecki w handlu i naprawie pojazdów mechanicznych- 37,0%.

W badanych latach najbardziej zwiększył się napływ kapitału do Polski z Wielkiej Brytanii, Holandii i Hiszpanii, natomiast zmniejszył się z: Irlandii, Szwecji, Włoch i Francji. Ważnym miernikiem pozycji firm zagranicznych w polskiej gospodarce jest ich udział w rozwoju handlu zagranicznego.

4. Rola przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w tworzeniu miejsc pracy i rozwoju handlu zagranicznego

Pozycję firm z kapitałem zagranicznym w polskiej gospodarce można mierzyć nie tylko liczbą podmiotów i wielkością kapitału zagranicznego, ale także ich udziałem w tworzeniu miejsc pracy. Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym reprezentują znaczący potencjał pracy. W analizowanych latach liczba pracujących wzrosła z 1518,3 tys. w 2010 roku do 1818,4 tys. w 2015 roku, czyli o prawie 20%. To oznacza wzrost udziału w ogólnej liczbie pracujących do 17,6%. Przeciętne zatrudnienie w podmiotach z kapitałem zagranicznym zwiększyło się w tym okresie z 66 do 70 osób.

Tabela 7. Liczba, struktura i dynamika pracujących w przedsiębiorstwach z udziałem kapitału zagranicznego w latach 2010 i 2015

Przedsiębiorstwa	2010		2015		Dynamika 2015/2010	Udział w liczbie prac. ogółem w %
	tys.	%	tys.	%		
Mikro	34,6	2,3	29,2	1,6	84,4	0,8
Małe	104,1	6,9	106,2	5,8	102,0	8,9
Średnie	301,3	19,8	328,5	18,1	109,0	19,4
Duże	1078,4	71,0	1354,5	74,5	125,6	42,0
Razem	1518,4	100,0	1818,4	100,0	119,7	17,6

Źródło: Jak w tabeli 1

Z danych tabeli 7 wynika, że wraz ze wzrostem wielkości przedsiębiorstwa rośnie udział pracujących. Najmniejszy odsetek pracujących angażują

mikro i małe firmy a najwięcej miejsc pracy tworzą średnie i duże przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym, które łącznie w 2015 zatrudniały 92,6%. Podmioty mikro zanotowały w tym okresie spadek o 15,6%, natomiast znaczny wzrost duże o 25,6%. Kapitał zagraniczny tworzy nie tylko miejsca pracy, ale także podnosi jakość kapitału ludzkiego i jego produktywność [Madaj, 2012].

Przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego mają istotne znaczenie w rozwoju eksportu i importu. Wartość eksportu zrealizowanego przez firmy z kapitałem zagranicznym wzrosła w analizowanym okresie o 46,4%. Dominującą część eksportu stanowiły wyroby wytwarzane przez przemysł przetwórczy -71,0% i usługi -16,4. Eksport do jednostki macierzystej stanowił 47,3% w 2010r, i 32,6% w 2015r. eksportu ogółem. W 2015 roku działalność eksportową prowadziło 41,3% podmiotów z kapitałem zagranicznym,

Tabela 8. Wartość importu i eksportu przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Import ogółem w mld. zł.	324,2	370,3	377,2	375,3	398,7	419,3
W tym import z jednostki macierzystej	105,4	110,3	108,0	100,3	90,0	105,8
Eksport ogółem w mld.zł.	293,0	338,7	358,6	375,6	398,5	429,1
Eksport do jednostki macierzystej	138,5	141,3	132,0	139,0	120,8	140,1

Źródło: Jak w tabeli 2

Wartość importu wyniosła 419,3 mld zł w 2015r. i była wyższa o 29,3% w porównaniu z 2010r. (tabela 8). W strukturze importu ogółem surowce, materiały i półfabrykaty stanowiły 44,1%, a towary do dalszej odsprzedaży -41,4%. Udział importu z jednostki macierzystej zmniejszył się z 32,5% w 2010r. do 25,2% w 2015r.

5. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym

Analiza sytuacji finansowej przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym została wykonana w oparciu o wyniki badań GUS, prowadzonych corocznie w przedsiębiorstwach zatrudniających 10 i więcej pracowników z udziałem kapitału zagranicznego, w porównaniu do ogółu przedsiębiorstw w Polsce., które złożyły bilans. W 2015 roku badaniem objęto grupę 8836 przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym i grupę 54103 pozostałych przedsiębiorstw. Sytuację finansową warunkują głównie przychody i koszty. W analizie uwzględniono

przychody z całokształtu działalności w przeliczeniu na jedno przedsiębiorstwo i na jednego pracującego.

Podmioty z kapitałem zagranicznym mają zdecydowaną przewagę nad przedsiębiorstwami ogółem, zarówno w zakresie przychodów w przeliczeniu na jednostkę jak i wydajności pracy. W 2015 roku spółki z kapitałem zagranicznym uzyskały przeciętnie 2,5 krotnie wyższe przychody i o 23,9% wyższą wydajność pracy. W porównaniu z 2010 rokiem wydajność pracy wzrosła o 20,4% w przedsiębiorstwach z kapitałem krajowym, podczas gdy z kapitałem zagranicznym tylko 4,6%.

Tabela 9. Wartość przychodów ogółem na jedno przedsiębiorstwo i jednego pracującego

Wyszczególnienie	2010	2012	2015	2015/2010
Przychody na 1 przedsiębiorstwo w mln zł				
a) ogółem	49,3	56,1	58,2	118,1
b) z kapitałem zagranicznym	123,7	137,0	147,2	119,9
Przychody na 1 pracującego w tys. zł				
a) ogółem	487,4	592,1	586,7	120,4
b) z kapitałem zagranicznym	695,4	765,8	727,0	104,5

Źródło: Jak w tabeli 2

Do oceny sytuacji finansowej w obu grupach przedsiębiorstw zastosowano najważniejsze wskaźniki analizy finansowej. Podstawowym wskaźnikiem informującym o sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstwa jest wynik finansowy i udział przedsiębiorstw osiągających zysk.

Tabela 10. Wyniki finansowe przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym i dla ogółu przedsiębiorstw w Polsce w latach 2010-2015

Lata	Wynik finansowy brutto na przedsiębiorstwo w mln zł		Wynik finansowy netto na przedsiębiorstwo w mln zł		Udział przedsiębiorstw z zyskiem netto w %	
	z kapitałem zagranicznym	ogół przedsiębiorstw	z kapitałem zagranicznym	ogół przeds..	z kapitałem zagranicznym	ogół przeds..
2010	2,3	2,6	1,9	2,2	50,3	80,0
2011	1,5	2,6	1,1	2,1	46,6	79,7
2012	2,2	2,7	1,8	2,0	47,5	78,5
2013	1,9	2,4	1,6	2,1	49,0	80,4
2014	1,9	2,5	1,6	2,1	49,7	82,1
2015	2,2	2,3	1,8	1,9	52,2	83,3

Źródło: GUS: Działalność gospodarcza spółek z udziałem kapitału zagranicznego w latach 2010-2015, Warszawa. 2016

Z powyższych danych wynika, że w analizowanym okresie korzystniejsze wyniki finansowe w przeliczeniu na jedno przedsiębiorstwo osiągnęły podmioty z kapitałem krajowym. Zauważyć można w obu grupach przedsiębiorstw nieznaczne wahania wartości wyniku finansowego oraz nieznaczny spadek w 2015 roku w stosunku do 2010 roku.. Dodatkowym wskaźnikiem oceny sytuacji finansowej jest udział przedsiębiorstw wykazujących zysk netto. Wskaźnik ten kształtował się dużo mniej korzystnie w przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym. bowiem wynosił w 2015 roku 52,2%, podczas gdy w pozostałych przedsiębiorstwach 83,3%. Tego typu tendencja świadczy o omijaniu płacenia podatków przez spółki z kapitałem zagranicznym.. Największy spadek w obu grupach udziału przedsiębiorstw osiągających zysk netto wystąpił w latach 2011-2012. Minimalizowanie zysku w przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym wynika ze stosowania cen transferowych w wymianie towarów i usług między przedsiębiorstwami w kraju i ich filiami za granicą. Przedsiębiorstwa te od filii za granicą kupują towary i usługi po cenach zawyżonych, a sprzedają im towary po cenach zaniżonych, odbiegających od cen rynkowych.

Kolejnymi wskaźnikami uwzględnionymi w syntetycznej ocenie działalności badanych przedsiębiorstw są wskaźniki rentowności i wskaźniki płynności finansowej.

Tabela 11. Wskaźniki rentowności i płynności finansowej przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym oraz dla ogółu przedsiębiorstw w %

Lata	Wsk. rentow. obrotów br.	Wsk. rentow. kapit. własn..	Wsk. rentow. aktywów	Wsk. płynności I stopnia	Wsk. płynności II stopnia	
2010	a)	5,2	10,3	5,3	42,4	107,6
	b)	5,3	12,3	5,4	43,9	107,1
2011	a)	4,8	9,7	4,8	39,7	104,1
	b)	3,4	8,3	3,4	37,4	98,5
2012	a)	4,3	8,7	4,4	38,7	103,5
	b)	5,4	10,9	4,8	38,2	98,8
2013	a)	4,4	8,7	4,4	39,0	102,1
	b)	4,1	9,9	4,3	35,8	96,0
2014	a)	4,4	8,5	4,2	42,7	107,3
	b)	4,2	10,0	4,4	40,3	103,7
2015	a)	3,8	7,3	3,6	41,4	105,8
	b)	4,4	10,4	4,6	39,3	101,1

a) Przedsiębiorstwa ogółem zatrudniające 10 i więcej osób

b) Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym zatrudniające 10 i więcej osób

Źródło : jak w tabeli 10

Wskaźnik rentowności obrotu brutto mierzony jako relacja wyniku finansowego do przychodów w obu grupach przedsiębiorstw był w miarę stabilny i wahał się od 3,4 % do 5,4%. Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym osiągnęły wyższą rentowność obrotu w porównaniu do podmiotów z kapitałem krajowym jedynie latach: 2010, 2012 i 2015. Wahania poziomu rentowności obrotu były związane głównie ze spowolnieniem tempa wzrostu gospodarczego w Polsce i wahaniami koniunktury w krajach Unii Europejskiej.

Drugim w ocenie wyników finansowych analizowanych grup przedsiębiorstw jest wskaźnik rentowności kapitału własnego. Dane tabeli 11 wskazują na nieznaczny spadek wartości tego wskaźnika w porównaniu do 2010 roku. W badanym okresie, podmioty z kapitałem zagranicznym osiągnęły wyższy poziom rentowności kapitału własnego w porównaniu z ogółem przedsiębiorstw. To oznacza, że jest im łatwiej dostosować się do niekorzystnej koniunktury gospodarczej. Rentowność aktywów kształtowała się podobnie i również była wyższa w przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym, jedynie w 2013r. była nieznacznie niższa.

Kolejnymi wskaźnikami oceny sytuacji finansowej badanych grup przedsiębiorstw są wskaźniki płynności. Wskaźnik płynności I stopnia będący relacją wartości inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych był w przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym był nieznacznie niższy w latach 2011-2015. W 2015 roku dla podmiotów z kapitałem zagranicznym wyniósł 39,3%, a z kapitałem krajowym 41,4%. Obniżenie płynności finansowej miało miejsce w obu grupach przedsiębiorstw w latach 2011-2013. Wartość wskaźników płynności finansowej jest wyższa od przyjętej normy 20%, a więc badanym przedsiębiorstwom nie zagraża ryzyko niewypłacalności. Wskaźnik płynności finansowej II stopnia będący stosunkiem wartości inwestycji i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych był we wszystkich latach niższy w przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym w porównaniu do przedsiębiorstw ogółem. Najwyższą płynność finansową według tego wskaźnika przedsiębiorstwa obydwu grup uzyskały w 2010 roku.

Wskaźniki rentowności obrotu netto dla przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym były zróżnicowane w zależności od ich wielkości oraz analizowanego roku. Najwyższą rentowność osiągnęły w 2010 roku przedsiębiorstwa duże a w 2015 roku średnie, a najniższą małe, natomiast podmioty mikro

miały deficyt. W 2015 roku wskaźnik rentowności obrotu w porównaniu do 2010 roku zwiększył się tylko w przedsiębiorstwach średnich.

Tabela 12. Wskaźniki rentowności obrotu netto i poziomu kosztów według wielkości przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego w roku 2010 i 2015 w %

Przedsiębiorstwa	Wskaźnik rentowności obrotu netto		Wskaźnik poziomu kosztów	
	2010	2015	2010	2015
Mikro	-2,6	-0,7	100,9	99,5
Małe	3,8	2,4	95,1	96,7
Średnie	3,5	4,1	95,6	95,0
Duże	4,7	3,9	94,3	95,5
Ogółem	4,1	3,5	95,0	95,7

Źródło: Jak w tabeli 10

Wskaźniki poziomu kosztów we wszystkich grupach przedsiębiorstw, z wyjątkiem mikro kształtowały się na poziomie 95% oraz miały w porównywanych latach słabą tendencję wzrostową. Znacznie mniej korzystna relacja kosztów do przychodów charakteryzowała przedsiębiorstwa mikro.

Podsumowanie

Celem opracowania jakim o przedstawienie zmian w napływie bezpośrednich inwestycji do Polski oraz sytuacji finansowej przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego został osiągnięty, również postawiona hipoteza została zweryfikowana. Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że inwestycje zagraniczne stanowią istotny czynnik w rozwoju gospodarczym Polski.

W latach 2010-2015 występowały znaczne wahania napływu kapitału w formie bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski, wywołane spadkiem tempa wzrostu gospodarczego w Polsce, zastępowaniem BIZ inwestycjami portfelowymi oraz wycofywaniem się z Polski inwestorów zagranicznych. W analizowanym okresie zwiększał się napływ inwestycji zagranicznych z: Wielkiej Brytanii, Holandii i Hiszpanii, a zmniejszał się z: Irlandii, Szwecji i Włoch. W 2015 roku 72,9% kapitału zagranicznego trafiło do sektora usług, a 23,2% do przetwórstwa przemysłowego.

Działalność gospodarczą w Polsce w 2015 roku prowadziło 25 961 podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego Liczba przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w analizowanym okresie wzrosła o 40%. W strukturze

tego sektora dominują mikro i małe przedsiębiorstwa 83,8% oraz zorganizowane w formie spółki z o. o. (92,2%). Ponad 50% przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym prowadzi działalność w 3 województwach: mazowieckim, śląskim i dolnośląskim.

Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym przyczyniają się do stworzenia nowych miejsc pracy i do rozwoju handlu zagranicznego. W analizowanym okresie liczba pracujących zwiększyła się z 1518,3 tys. do 1818,4 tys. osób. W handlu zagranicznym była wyższa dynamika wzrostu eksportu (o 46,4%) niż importu (o 29,3%) oraz spadek eksportu do jednostki macierzystej z 47,3% do 32,6% i importu z jednostki macierzystej z 32,5% do 25,2%.

Na tle ogółu przedsiębiorstw spółki z kapitałem zagranicznym osiągają przeciętnie wyższy poziom przychodów z całokształtu działalności, zarówno w przeliczeniu na jednostkę jak i na jednego pracującego. Wydajność pracy w podmiotach z kapitałem zagranicznym była o 23,9% wyższa.

Podmioty z kapitałem zagranicznym uzyskują korzystniejsze wskaźniki rentowności kapitału i rentowności aktywów, a trochę niższe wskaźniki rentowności obrotu oraz płynności I i II stopnia. Niekorzystnym wskaźnikiem jest malejący udział podmiotów uzyskujących zysk, który w przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym w 2015 roku wynosił 52,2%. podczas gdy z kapitałem krajowym 83,3%. W związku z tym konieczny jest przegląd przyznanych inwestorom zagranicznym ulg i zachęt oraz stworzenie nowych regulacji prawno-administracyjnych.

Literatura

Chojna Janusz. 2012. Miejsce podmiotów z kapitałem zagranicznym w gospodarce Polski. W *Inwestycje zagraniczne w Polsce 2010-2012*. Warszawa: Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur

Gromada Anna, Janyst Tomasz., Golik Katarzyna. 2015. *Kapitał w Polsce w XXI wieku. Kapitał zagraniczny. Czy jesteśmy gospodarką poddostawcy*. Warszawa: Wyd. Fundacja Kaleckiego.

Hybel Jan. 2011. *Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych w tworzeniu miejsc pracy w Polsce w latach 2000-2009*. Zeszyty Naukowe SGGW: Ekonomia i Organizacja Gospodarki Żywnościowej nr. 93, Warszawa.

Jaworek Małgorzata. 2011. *Kondycja finansowa przedsiębiorstw sprywatyzowanych z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce*. ACTA Universitatis Nicolai Copernici. Ekonomia XLII, z.392 Toruń.

Kłysik-Uryszek Agnieszka. 2010. *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w gospodarce regionu. Teoria i praktyka*. Warszawa: PWN.

Madaj Katarzyna. 2012. *Zatrudnienie w przedsiębiorstwach bezpośredniego inwestowania w Polsce w warunkach międzynarodowego kryzysu gospodarczego*. Łódź: Wyd. Uniwersytet Łódzki.

Puchalska Katarzyna. 2014. *Miejsce przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym. Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy nr.38*.

Starzyńska Dorota. 2012. *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne a konkurencyjność przedsiębiorstw przemysłowych w Polsce*. Łódź: Wyd. Uniwersytet Łódzki.